Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

De același autor la Editura Nemira:

De la Dumnezeu la zei
Visele și viața

Étienne Perrot (1922–1996) este un psihanalist francez renumit pentru cercetările sale asupra operei lui Carl Gustav Jung, la traducerea căreia în franceză a contribuit semnificativ. Împreună cu soția sa Francine Saint René Taillandier, traducătoarea scrierilor psihanalistei Marie-Louise von Franz, a realizat cunoscuta colecție de carte La Fontaine de Pierre, în care și-a publicat multe volume personale. Printre cărțile care i-au adus notorietatea se numără *Coran teint. Le livre rouge* (1979), *Des étoiles et des pierres* (1983), *Les rêves et la vie* (1987), *De Dieu aux dieux* (1989). Conferențiar și interpret de vise, Étienne Perrot a susținut cursuri despre alchimie la Institutul C.G. Jung din Zürich.

Étienne Perrot

Calea transformării

după C.G. Jung și alchimie

Intrarea în Marea Înțelepților • De la Athanor la cuptorul ermetic • Copacul-mierlă • Uroborosul, zodiacul și omul • Cei doi fermenți • Focul tainic al înțelepților • Nașterea și triumful pietrei

Traducere din limba franceză
Doru Mareș

Studiu introductiv
Lavinia Bârlogeanu

NEMIRA

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

de participiu trecut și se poate citi: „devenit miniu" sau „vopsit cu miniu".[1] Or, cuvântul Fiesole este foarte aproape de latinescul *fies oleum*, „te vei preface în ulei". Sensul visului este, prin urmare: „Ai ajuns la stadiul în care nu-ți mai rămâne decât să devii ulei, fiindcă deja ai devenit miniu", producerea vopselei roșii și a uleiului ignifug fiind două aspecte ale marii lucrări. Trecerea de la nord la sud, regiune în care soarele strălucește cu întreaga lui putere, confirmă interpretarea. În încheiere trebuie adăugat că visul face parte dintr-o serie de mesaje analoge, ceea ce înlătură orice risc de eroare.

În același timp, miniul nu este culoarea definitivă a pietrei. Trebuie ca roșul să își atenueze viul nuanței și să treacă în grena. *Rodia*[2], al cărei nume grecesc ῥοῖος face trimitere la un fluviu care se retrage (ῥέω înseamnă a se retrage), este fructul în care sclipirea discretă succedă flăcării florii. Pielea îi crapă sub presiunea interioară, lăsând să își facă apariția semințele gata de a se răspândi și de a încolți, imagine a pietrei care, ajunsă la perfecțiune, caută să se multiplice.[3]

Seminarul nostru alchimic se va încheia prin contemplarea misterioasei întâlniri dintre pacea profundă, sortită învingătorului, și impulsul dureros al divinei naturi care îl îmboldește fără încetare pe cel care o deține, ca să se răspândească și să creeze noi vase ale nemuririi.

SFÂRȘITUL
ÎMI ESTE
ÎNCEPUT

---

[1] Să ne amintim analogia alchimică dintre „vopsire" și „vopsea".

[2] În franceză, *Grenade*.

[3] Numele sâmburelui de rodie este κόκκος, cuvânt care înseamnă în egală măsură „coșenilă", insectă din care se extrage vopseaua roșu-aprins, și parazitul stejarului, *Kermes vermillo*, din care se poate extrage aceeași culoare. Să reținem înrudirea dintre cuvântul *kokkos* și *cocoș*, simbol al deșteptării, dar și corectitudinea cu care pasărea vestitoare a zilei salută apariția luminii: *Cucu-rigu!*

Cuprins

Calea transformării: *chemare, vocație, risc* 7
Cuvânt înainte la a treia ediție 16
Prefață la a doua ediție 17
Prefață 21

PARTEA ÎNTÂI
TRECEREA SPRE CENTRU SAU TRANSFORMAREA
ÎN PSIHOLOGIA PROFUNZIMILOR

CAPITOLUL I. Calea lui Jung și timpul prezent 27
CAPITOLUL II. Calea cunoașterii și a transformărilor interioare prin vise 60
CAPITOLUL III. Despre transformare. 83
CAPITOLUL IV. Drumul spre centru 108
CAPITOLUL V. Transferul psihologic ilustrat prin prietenia dintre doamna Guyon și Fénelon 136
CAPITOLUL VI. C.G. Jung, alchimia și rostul omului 176

PARTEA A DOUA
PIATRA TRANSMUTAȚIILOR
SAU TRANSFORMAREA ÎN ALCHIMIE

CAPITOLUL I. Intrarea în Marea Înțelepților sau întâlnirea cu alchimia 191
CAPITOLUL II. *Yi king*, prima carte a transmutațiilor 216

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

CAPITOLUL III. Culegând via cauzală 246
CAPITOLUL IV. De la Athanor la cuptorul ermetic 273
CAPITOLUL V. Athanorul și opera în viziunile lui Zosimos 304
CAPITOLUL VI. Copacul-mierlă 326
CAPITOLUL VII. Uroborosul, zodiacul și omul 346
CAPITOLUL VIII. Cei doi fermenți 356
CAPITOLUL IX. Despre focul tainic al înțelepților 370
CAPITOLUL X. Nașterea și triumful Pietrei 390

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CALEA TRANSFORMĂRII: CHEMARE, VOCAȚIE, RISC

Psihanalistul francez Étienne Perrot și-a schimbat radical viața după întâlnirea cu Jung. *Psihologie și alchimie* a fost o carte, pentru el, revelatoare: „Am rămas interzis. Niciodată o descriere psihologică n-a avut un ecou atât de puternic asupra mea". Cartea funcționa ca o oglindă a propriilor sale preocupări, recunoștea în ea elemente esențiale ale propriului său drum de viață și ale orientării către alchimie. Afinitatea cu Jung se amplifică însă după lectura *Amintirilor*. Rezonanța dintre două biografii confruntate cu provocări asemănătoare, dintre care cea mai semnificativă este dedicarea întregii vieți pentru împlinirea operei alchimice, face ca Jung să devină inspiratorul marii opere de transformare interioară la care este provocat Étienne. Iată motivul principal pentru care el va traduce în franceză cele mai importante lucrări jungiene, cum este, de exemplu, opera de maturitate *Mysterium coniunctionis*, și va prezenta publicului francez viziunea hibridă psihologic-alchimică a celui căruia i se datorează marele reviriment al alchimiei în modernitate, dedicându-i această carte – *Calea transformării după C.G. Jung și alchimie* –, pe care Editura Nemira o prezintă în premieră publicului românesc interesat de psihologia analitică.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Documentul reprezintă, pot să spun, adeziunea la marea familie spirituală jungiană și asumarea misiunii de transmitere a zestrei culturale impresionante pe care ne-au lăsat-o Jung și cei apropiați lui. Pasul următor a fost înființarea editurii La Fontaine de Pierre, al cărei proiect și a cărei coerență editorială m-au încântat atunci când am întâlnit, alături de cărți ale lui Jung ori de interviuri cu Jung, lucrări fascinante ale lui Marie-Louise von Franz sau ale Barbarei Hannah și ale altor apropiați ai Școlii de la Zurich – autoare și autori deja publicați sau care vor apărea în curând în biblioteca Philemon. Vreau să mai spun că apartenența la familia jungiană este consfințită și de căsătoria cu partenera lui alchimică, Francine, elevă și foarte apropiată prietenă a lui Marie-Louise von Franz. Étienne a devenit astfel foarte apreciat în grupul de la Zürich și a primit multe invitații de a susține prelegeri despre alchimie, misticism și chestiunea transformării.

Activitatea lui nu s-a mărginit la mediul academic și de specialitate, ci s-a îndreptat și spre familiarizarea publicului larg cu teme importante ale psihologiei jungiene, din zona alchimiei, misticismului și vastului domeniu al arhetipurilor inconștientului colectiv. Este foarte cunoscută și a înregistrat un succes extraordinar emisiunea de radio de la începutul anilor '90 dedicată interpretării viselor, după care s-a realizat volumul *Visele și viața,* apărut în primăvara acestui an. Țin să reamintesc publicului nostru și prima apariție a lui Étienne Perrot în Colecția Philemon, cu lucrarea *De la Dumnezeu la zei,* o autobiografiere spirituală de excepție, o dezvăluire a unui proces interior de mare profunzime și risc, care reprezintă *cartea* lui *roșie*. În acest document cultural iluminat, afirmă: „Tot ce am, am de la Jung care mi-a fost ca un tată". Figura paternă a lui Jung l-a însoțit ani de-a rândul, protectoare, inspiratoare, până în momentul în care Étienne a fost pregătit să continue munca tatălui, pentru că, aidoma acestuia, devenise el însuși.

Pe calea individuării lui Etienne, Jung a fost tot timpul prezent, după cum putem constata în toate cărțile lui. Iată ce spune la un moment dat: „Jung m-a salvat de unicitate și de stranietate, deci de nebunie, inserându-mă într-o comunitate istorică... Am simțit acolo (în textul lui Jung consacrat misterelor *florii de aur*) o înrudire cu care puteam face legătura". Trebuie să menționez că nu a fost o relație lipsită de ambiguități, pentru că filiația interioară pe care o resimțea față de tatăl spiritual a fost, așa cum era de așteptat, profund tulburătoare. Ceea ce e important însă, într-un

parcurs complicat, periculos și obscur, este că după 7 ani de criză – un ciclu psihic complet de transformare – s-au risipit toate îndoielile față de „anvergura și imensitatea" căii propuse de Jung, care nu este propriu–zis calea lui Jung, ci, de fiecare dată, a celui care îndrăznește să calce pe ea: „Calea îmi este autohtonă, originală și completă".

Care este esența acestei căi?

O să mă exprim, poate, destul de abrupt pentru cineva nefamiliarizat cu lecturile pe care le propunem noi în Colecția Philemon: este vorba despre ceea ce alchimiștii denumesc „moartea mistică". Iată cum descrie, în câteva cuvinte, Étienne, moartea lui mistică: „M-am aruncat în inconștient și în fundul abisului în care m-am trezit, am intuit aceasta: Vechea lume a murit și eu odată cu ea. Nu mai există decât o singură soluție: resurecția, adică trecerea la viața divină". Moartea mistică presupune trecerea prin foc, transformarea în torță vie a candidatului care se vrea eliberat, devorarea de către flăcările incendiului interior. Dacă se pierde credința în sensul acestui proces, el eșuează, dar dacă alegerea de a te transforma rezistă, candidatul acestei mari inițieri va primi anunțul vindecării (al autorealizării, al totalității), ca pe o bună vestire.

Foarte interesant se conturează în cărțile lui Étienne filiația spirituală și privilegiile accesului la o cale deja urmată de o familie spirituală înaintea ta. Jung a fost inițiat de Philemon (gnosticul antichității) și integrat astfel în „lanțul de aur al lui Hermes", dar nu mai este necesar ca fiecare candidat la inițiere să coboare în timpurile străvechi sau să purceadă în terenuri exotice și îndepărtate, pentru că, știind care este calea, nu mai trebuie să caute decât în el însuși: „Totul e aici. Totul care se dăruie și nu ne cere, decât să ne deschidem dimensiunii sale spre a-l primi și, prin sărutul său, să ne transformăm și să gustăm pacea și libertatea cele inalienabile. Pentru asta nu ne pretinde decât să ne dăruim lui cu totalitatea ființei noastre." Moartea mistică și resurecția despre care vorbește Étienne presupune și elaborarea corpului mistic al inițiatului, ceea ce înseamnă că inițiatul devine corpul mistic al lui Dumnezeu printre noi. Așa se naște omul-Dumnezeu: „Dumnezeu pe Dumnezeu îl slăvește, atestându-și prezența printre noi, preschimbându-ne valea plângerii în pământ al resurecției".

Am putea să ne întrebăm la ce folosește să trecem prin moarte cât suntem încă în viață, mai ales în timpul nostru cutural în care oamenii

tânjesc după fericire – ce-o mai fi și asta? – și sunt învățați să „gândească pozitiv". Gândirea pozitivă întărește iluzia și egourile, ea n-are nimic de-a face cu misterul, or inițierea alchimică ne face să pătrundem chiar în sămânța misterului, să ne dăruim total misterului, să ne asumăm desființarea egourilor, pentru a reuși comuniunea cu divinul. În viața lui Etienne, Jung a fost spiritul transpersonal, divin și integrator, creatorul unității. El este recunoscut ca omul-zeu care a avut profunda năzuință și a știut cum să-și transforme viața pentru a o face divină și nesfârșită. Mărturia emoționantă că Jung a fost chipul lui Dumnezeu în anii de singurătate întunecată este una de iubire profundă față de oaspetele obișnuit al nopților eroului. Spun erou, pentru că Étienne a intrat în mitul eroului, așa cum se întâmplă cu fiecare candidat la inițiere, cu fiecare călător pe drumul individuării. Și, aidoma lui Jung, care nu a fost singur în anii dedicați explorării imaginilor interioare – îl călăuzea Philemon –, nici Étienne nu a fost singur: Jung a fost „un oaspete obișnuit" al viselor lui.

Cum a ajuns Jung pentru Étienne un om-zeu, adorat și admirat?

Strădania de a introduce imensitatea Sufletului în limitele omului de aici și de acum, (Personalitatea 2 în Personalitatea1), efortul integrării imensității inconștientului și al extinderii cercului de lumină al conștiinței, exigența alchimică a realizării *Operei Magna,* au fost sclipirile din biografia jungiană care l-au inspirat pe Étienne. Jung a fost modelul, dar și ghidul, maestrul, gigantul, așa cum apărea în unele vise, care-i transmitea cunoașterea și puterea Omului zeu. Nu cred că putem lăsa pe ultimul plan admirația față de smerenia în fața inconștientului a unui om ca Jung, măsura, decența, abilitatea cu care a evitat riscul inflației, lucruri care pentru Etienne au contat imens: „Jung a renunțat la a fi profet, la a bine-vesti Cuvântul, la a mânui sabia de foc, pentru a se opri la un loc mai modest, acela al omului care descrie, din exterior și în cuvinte pe care oricine le utilizează, nenumitul pe care l-a recunoscut și l-a contemplat". Datorită marelui restaurator al alchimiei, mulți au parte de un drum mai ușor, bătătorit de strădaniile Tatălui. Étienne percepe foarte bine că, după dedicarea atâtor ani explorării imaginilor interioare, nu Jung omul ne vorbește, ci Dumnezeu în el și afirmă răspicat acest lucru, anunță profeția pe care Jung refuzase s-o declare, preferând să-și păstreze statutul de om al științei. Étienne se referă la Jung ca la manifestarea omului-zeu, fiu al unui tată ceresc,

Philemon. Contactul cu tatăl este unul al spiritului în spirit: Ochiul luminat de iubire pătrunde în fiu și recunoaște inima lui Dumnezeu, iar întunericul individual nu-i rezistă.

De ce este atât de importantă calea transformării? Care este miza ei?

Ei bine, Étienne scrie la un moment dat că scopul acestui proces este acela ca omul divin să-l redea lumii pe Dumnezeu, iar Dumnezeu să-și ia în primire regatul și să-l strângă la piept. Provocarea omului divin din om declanșează moartea individului în limitele sale și transformarea lui într-un centru de iradiere, prin care se va manifesta „prezența interioară transformatoare" (Sinele), o putere zeiască, închisă în pieptul omului, o putere pentru care omul acceptă „sacrificiul pelicanului", cel care-și smulge carnea de pe piept, pentru a-și hrăni puiul, cel care se sacrifică aidoma lui Iisus pentru frații, pentru fiii Lui, oamenii. Când puterea Cerului coboară în trupul pământesc, acesta devine un corp glorios. Există, desigur, un catalizator al acestui proces, spre care se îndreaptă recunoștința lui Étienne: „...te salut Hermes, Mercur, pe tine cel mai înalt și mai jos, mediator alergând fără încetare între cer și pământ, pe tine care aduci muritorilor, în miez de noapte, mesajul tronului suprem, pe tine care, amestecându-te, în fapt de zi, în mulțimea oamenilor, adresezi celui spre care ai fost trimis fraza revelatorie pentru destinul lui, înainte de a dispărea, anonim, pe tine care însuflețești lucrurile vieții de rând și le iluminezi cu sens divin pentru spiritele pe care le-ai limpezit, aducându-le în stare să discearnă prezența cerurilor pe pământ. Supunându-mă cu totul legii tale, m-am dezbărat de întreaga mea încetineală și opacitate, devenind canalul pur al fluidității, al agilității, al supleței tale. Și iată-mă alergând alături de tine prin spațiu, deschizând ușile spiritelor și ale inimilor spre a trezi în ele flacăra imensității și a libertății, spre a le introduce în hora încarnărilor divine".

Iată un fragment care descrie posesia mercuriană și efectul ei: transformarea corpului, transformarea lui într-un corp de lumină. Nu știu dacă ați avut vise pe această temă, vise ale metamorfozei corpului cuiva care a murit sau care este încă în viață. Procesul se face – după spusele alchimiștilor – la unii după moarte, la alții încă din timpul vieții. Procesul presupune creșterea în noi a unui organ al viziunii care permite înlocuirea privirii omenești cu privirea divină, realizarea în om a Unității: reunirea celor două aspecte ale divinității, depășirea nivelului contradictoriu al experiențelor,

situarea în limpezimea nucleului (Sine). Cine atinge acest stadiu în evoluția lui psihică, depășește starea de discipol, devine Maestru, devine Omul-Zeu, așa cum a fost Jung, așa cum a fost Étienne, oameni care au reușit să transforme viața obișnuită în existență celestă.

Acest tip de transformare constituie Credo-ul lui Étienne. Omul se salvează prin participarea inimii, a credinței și a iubirii. Până aici, lucrurile se petrec la fel ca în viziunea creștină. Dar calea alchimică descrisă în această carte presupune să uităm de propria voință și să ne îndreptăm spre Înțelepciunea care vorbește în noi prin vise. Iată o cale care depășește omul individual. Visul, întotdeauna, anunță și însoțește calea alchimică sau, altfel spus, el este parte a căii, e sacul cu merinde al călătorului. El ne arată, pas cu pas, stadiul procesului interior al renunțării la ego, refuzul de a continua identificarea cu această iluzie perversă, bine elaborată și foarte puternică, și fixarea privirii asupra esenței divine din interior. Astfel divinitatea devine conștientizată, omul se simte încarnarea lui Dumnezeu, instrument al lucrării Sale, Creația se împlinește prin om, Dumnezeu devine conștient de sine prin Om. Este o imensă responsabilitate în angajarea pe această cale, în proiectul alchimic, pentru om. Ceea ce în alchimie se numește „transmutație", înseamnă nașterea copilului divin, a zeului cel mic, a microcosmosului – Sinele. Calea este un program de viață pentru care unii oameni simt o chemare „surdă și puternică", ceea ce le poate conferi un aspect ciudat, pentru că sunt siguri într-o lume care nu are legătură cu așa ceva, tatonează în permanență, încearcă să suporte și să înțeleagă semnele pe care le trimite viața. Calea aceasta însingurează în raport cu majoritatea înghițită de tiparele inconștiente, dar, îndată ce se întâlnesc, adepții Căii se recunosc, intră în comuniune și se vor simți eliberați de singurătate și de pericolele ei, de lipsa de echilbru, căci această comuniune se stabilește de la Forță la Forță, de la divinitate la divinitate, în mod transpersonal. Adepții Căii sunt „cetățeni ai Ierusalimului ceresc coborâți pe pământ... Viața divină (Alchimia) se manifestă pătrunzând prin limitele și întunericul din individ, după cum vrea legea încarnării. Ai săi se recunosc în ea și ea îi recunoaște pe ai săi. Recunoașterea se face prin credință și comuniune întru dragostea care rezultă de aici, dragoste de dincolo de toate iubirile pământești".

Pe cale, atitudinea este și ea ambivalentă: încrezătoare, pe de o parte, aproape copilărească, dar vigilentă și serioasă, pe de altă parte. Trebuie să

renunțăm la teamă și să fim convinși că vom primi Forța de care avem nevoie, Puterea Suverană căreia ne-am abandonat ni se dăruie. Opera alchimică a transformării ocupă întreaga viață. Esența ei este stabilirea legăturii dintre „conștiința divină" și pământ. Scopul este acela de a transmite altora darul pe care Dumnezeu l-a făcut celui ales: „Divinitatea ajunsă pe pământ iradiază și se împrăștie de la sine, ca soare terestru", spune Étienne. Spuneam că împlinirea operei durează toată viața. Ea se produce în cicluri, obligă la numeroase reiterări, durata ciclurilor, cu timpul, fiind mai mică, dar intensitatea transformării fiind mai semnificativă. Atitudinea alchimică este aceea de acceptare, de respect, de supunere și de iubire a Forței care produce transformarea. Orice gând de glorificare personală (ego) trebuie să dispară, căci gloria este a Forței transformatoare: „Am rămas în totul dăruit și deschis, ca o femeie în fața iubitului ei. Zece ore mai târziu, cerul mi-a răspuns. Fulgerul i-a țâșnit în adâncurile mele... Deschiderea imensă pe care am trăit-o începând din clipa aceea și pe care o împărtășesc oricui mă însoțește a avut drept principiu strângerea, îngustarea, încleștarea, reducția într-un punct care este prezentul în care conștiința continuă să domnească ocultând toate celelalte lucruri. Nu este asta cea mai fidelă și mai ascuțită descriere a morții? Ceea ce mi s-a întâmplat arată că moartea nu este decât trecere, pasaj. Căci reducția la un punct s-a preschimbat în dilatare spre infinit. Unul și-a revelat cealaltă față, Totul."

Opera transformării este făcută nu de un om, ci de un „curent de viață" care curge prin el, lăsându-l fără voință proprie, dar aducându-i cuvântul interior, etern și imuabil, deschizându-i ochiul spiritului. Toți aceia în care acționează această Forță abandonează calea turmei, cărțile sfinte, pentru că în ei acționează comuniunea cu familia sufletească, un țel comun: Totalitatea, exigența întregirii. Dar pentru aceasta, trebuie trecută proba morții încă în timpul vieții. Nu este alegerea omului, ci omul este ales, omului i se hărăzește această moarte mistică, întâlnirea cu divinitatea care guvernează transformarea, regina Nigredoului alchimic. Negrul mai negru decât negrul nu mai este o metaforă, ci o realitate: chipul însuși al morții. Vechiul Eu devine anarhic, dezordonat, purtat de valuri capricioase, iar omul e „prins în capcana vieții eterne... Orice rezistență este inutilă". Astfel intră în pacea mormântului. Autorul ne vorbește despre Jung care, atunci când era vizitat de cineva în situația aceasta, refuza să-i spună cuvinte de consolare, dimpotrivă îl afunda

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

și mai mult în noaptea care-l înghițea, conducând pacientul pe un drum care lui îi era deja cunoscut: cel al eliberării.

Iată o temă despre care se vorbește mult și cel mai adesea în necunoștință de cauză. Dacă privim spre cărțile de spiritualitate care invadează piața, putem să ne amăgim că „eliberarea" este un demers la îndemâna oricui. Totuși, pe calea aceasta, „mulți chemați, puțini aleși", ne spune la un moment dat Étienne. Calea transformării se deschide unora și se închide altora, cărțile despre transformare, la fel, se deschid celor care au pornit pe acest drum sinuos și se închid celorlalți. Sper să aflați și dumneavoastră dacă vi se deschide, sau dacă vi se închide cartea. Iată, cred, un bun test al procesului de individuare. Climatul cărților lui Étienne Perrot este nu doar unul propriu analizei și psihologiei complexe jungiene, ci unul al răspândirii Duhului. De aceea am preferat să scriu în acest studiu introductiv mai degrabă despre filosofia individuării, despre cadrul în care se realizează, efectiv, procesul transformării, decât despre chestiunile tehnice cu care se confruntă cel aflat în procesul îmbunătățirii sale sau analistul care urmărește această schimbare în cabinetul său. Problema contrariilor, marea temă a fiecărei vieți, cea care asigură dinamica individuării este rezolvată de Étienne asemenea lui Jung, nu prin separarea binelui de rău și aruncarea răului în flăcările iadului, ca în doctrina creștină, ci mai aproape de misticism, alchimie și hermetism, prin integrarea răului și prin „purificarea pasivă", prin generarea acelei experiențe sufletești, care pune capăt tensiunii insuportabile și realizează „conjuncția contrariilor". Această schimbare de paradigmă caracterizează timpul nostru cultural, trecerea de la ciclul astrologic al Peștilor la cel al Vărsătorului, la timpul conjuncției contrariilor, despre care Jung scrie în *Amintirile* lui, în același context în care ne previne că ceea ce a fost separat odată (setul de convenții privitoare la bine și la rău), nu trebuie să rămână pe veci separat.

Am preferat să mă refer la aspectele filosofice ale transformării, pentru că tocmai ele par să fie obnubilate de noii „jungieni". Sistemul jungian a fost transformat în politică de însănătoșire. În loc de a rămâne experiență sacră, a devenit un nou credo intelectual în care se gândește la irațional și se pune masca superiorității pe figură, dar sistemul e golit de seva lui vie, e redus la un sistem de gândire, în loc să rămână un proces, o cale de realizare spirituală, de autorealizare (întregire): „Nici nu îți poți închipui

șocul suferit de aceia care ți-au croit drumul, atunci când, mergând să caute alături de alții imensitatea revelată de Jung, aceștia au fost înghesuiți în spații strâmte și s-au văzut sechestrați de cei care se revendicau de la omul care ne-a deschis porțile libertății. Lucrul acesta îmi servește drept scuză pentru evocarea reducției unei căi infinit de vaste la un sistem searbăd și a modului în care o uriașă mișcare a sufletului, tinzând către integralitate, deci către sinteză, a fost cu nevinovăție așezat sub patronajul analizei."

Lavinia BÂRLOGEANU

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CAPITOLUL I

CALEA LUI JUNG ȘI TIMPUL PREZENT[1]

I

În această seară doresc să pătrund, împreună cu dumneavoastră, într-un univers cu totul nou și, în același timp, foarte vechi. În 1929, prezentându-și cele dintâi rezultate decisive ale cercetărilor sale, Jung ne prevenea că existau printre ele date ce depășeau domeniul psihologiei academice, medicale și pur personaliste[2], așadar limitate la ego.

Nu putem eluda problema omului și a destinului său. Pe măsură ce progresul tehnic a multiplicat în jurul nostru obiectele, am simțit lumea interioară sărăcindu-ni-se și, până la urmă, generația ce iese la suprafață, a dumneavoastră, căreia încă din leagăn i-am oferit comorile noastre de ingeniozitate, ne-a strigat cu brutalitate

---

[1] Conferință susținută la Facultatea de Litere și Științe Umaniste din Brest pe 6 martie 1969.

[2] Cf. C.G. Jung, *Commentaire sur le Mystère de la Fleur d'or*, trad. fr. 1979, p. 17.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

în mai 1968: „Nu de astea avem nevoie: vrem să trăim, vrem ca viața noastră să aibă un rost."

Explozia survine într-o vreme în care intelectul dedicat explorării și utilizării lumii materiale atinge o limită a cursei sale. Ce capitol admirabil al unui roman filosofic este modalitatea în care s-a desfășurat prima călătorie a omului în jurul Lunii: cuprinși de amețeală la vederea astrului mort, astronauții de pe nava Apollo au transmis lumii uluite povestea biblică a creației. Borman și tovarășii lui păreau să solicite un nou început.

Cu douăzeci și trei de ani mai devreme, omenirea asistase la un *sfârșit* grandios și înfiorător: scrutând materia, fizicienii o aneantizaseră și, odată cu ea, și materialismul. La Alamogordo, apoi la Hiroshima, materia s-a transformat în energie, în lumină, într-o lumină de sfârșit de lume în care unii au fost tentați să recunoască Antihristul din Scripturi. Ca și astronauții, savanții americani au regăsit spontan limbajul religios înaintea izbucnirii infernului pe care chiar ei l-au dezlănțuit. Robert Oppenheimer a murmurat în sanscrită cuvintele unei cărți sfinte, prin care credinciosul saluta transfigurarea prietenului său, omul-zeu Krishna: „După cum strălucirea a o mie de sori apare dintr-odată pe cer, tot așa e sclipirea pe care o răspândește acest suflet divin."[1] La rândul lui, responsabilul militar al operațiunii a crezut că trăiește, după cum a consemnat în raportul oficial, apocalipsa și judecata de pe urmă.[2]

Putem considera că evenimentul a pecetluit finalul unei ere, cea a lui *homo rationalis*. Ne-am trezit brusc în fața transcendenței ce a făcut să sară în aer universul cartezian în care spiritul identificat cu intelectul observă materia întinsă în fața sa și o domină. Dintr-odată, materia și energia, trupul și spiritul s-au făcut una, s-au identificat într-o înflăcărare potențial mortală. Și în domeniul interior, psihologia trebuie astăzi să înfrunte aceeași problemă: lucrarea ei se măsoară

[1] *Bhagavad-Gita*, XI, 12.

[2] Vezi Robert Jungk, *Mai strălucitor decât o mie de sori*, Editura Politică, București, 1966 (n. red.).

cu forțe care depășesc infinit omul văzut prin categoriile rațiunii și pe care se străduie să îl integreze.

Multe au fost semnele care au anunțat această întorsătură. Acum aproape un veac, în clipa în care scientismul își impunea domnia efemeră, pe pământul nostru renășteau profeții într-un fel neașteptat. Pentru noi, reprezentant le-a fost Arthur Rimbaud, adolescentul genial care avea să dispară lăsându-ne indicii pe cât de firave, pe atât de prețioase: „Eu e un altul", „Trebuie schimbată viața" și versuri precum:

Regăsită-i! Ce?
Veșnicia. E
Marea! ea, cea veche,
Soarelui pereche.[1]

Ultimele două versuri le vorbesc limpede, poate mai mult decât altora, fiilor Armorului[2] printre care mă număr. Am citit recent scrisorile a doi tineri membri ai Rezistenței, din Finistère, morți în deportare, copiii scriitorului Auguste Dupouy. Când doreau să reprezinte sensul acțiunii lor aminteau de un asfințit, când soarele se lăsa în mare, la Saint-Guénole, în capătul de sud al Cornouaille-ului. E mai mult decât o figură de stil. Rimbaud a simțit-o, fiindcă este vorba despre reunirea a două mari simboluri ale divinității: soarele, principiul activ, masculin, spirit, foc însoțindu-se cu apele materne, receptacul și origine a întregii vieți. Unirea contrariilor, apa și focul, este efectiv una dintre formele nunții interioare ce trage după sine refacerea androginului primordial, unul dintre simbolurile realizării care e țel al operei psihologice[3].

La nivelul metodei, Rimbaud, acceptând să trăiască un anotimp în infern, prevedea încercarea care ne preocupă: trecerea dincolo

[1] Arthur Rimbaud, *Opere*, trad. Mihail Nemeș, Polirom, Iași, 2003 (n. red.).

[2] Armor este denumirea zonei maritime a peninsulei Bretagne (n. red.).

[3] „A scufunda soarele în mare" este una dintre prescripțiile care apar deseori în vise.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

de pragul conștiinței obișnuite spre a atinge comoara căreia poetul i-a presimțit existența în străfunduri.

Aproape concomitent, spiritul vremii se folosea și de un alt martor, de data aceasta german. Friedrich Nietzsche, în decorul solitar al munților, îl vedea făcându-și apariția pe unul dintre cei mai vechi înțelepți ai Orientului Apropiat, pe Zarathustra, pe Zoroastru, care i-a dictat o carte plină de fulgere. Moștenitor al unui protestantism sărăcit și lâncezind, Nietzsche a simțit că omul occidental, noul Anteu, își va regăsi forța într-o lume a instinctului, a sângelui. Punându-se accentul pe predominanța spiritului și pe mortificarea simțurilor, corpul fusese extenuat și încetase comunicarea armonioasă între diferitele paliere ale ființei. Spiritul nu este nimic fără trup, nu mai mult decât o floare care nu își poate dărui culorile și nu își poate împrăștia parfumul dacă rădăcinile nu i se scufundă în pământul negru, îngrășat de bălegarul urât mirositor. Printr-o mișcare de revoltă tinerească, Nietzsche a spart tablele legii[1], a întors spatele virtuților creștine acuzate că înlănțuie omul, a deschis larg porțile animalului, dar și ființei neînfrânate de care grecii se temeau atât de tare. Totuși, îndrăzneala lui ar trebui să ne trezească mai degrabă respectul decât blamarea. Nu putem decât să resimțim în adâncul nostru cel mai deplin respect în fața apelului ce revine într-unul dintre cele mai frumoase poeme ale lui Zarathustra:

„Cum să nu-mi sfârâie călcâiele după veșnicie și după inelul inelelor de nuntă – inelul reîntoarcerii?[2]

N-am întâlnit pân-acum niciodată femeia de la care să vreau copii, afară de această femeie pe care-o iubesc: căci te iubesc, o, veșnicie."[3]

Regăsim aici, adăugându-i-se emfaza germanică, accentul cântării rafinat naive a lui Rimbaud. Aceste două strigăte traduc cererea

[1] *Așa grăit-a Zarathustra*. Tablele vechi și noi, în F. Nietzsche, *Opere complete* V, trad. Simion Dănilă, Hestia, Timișoara, 2004.

[2] Reîntoarcerea este unul dintre numele a ceea ce socotim a fi „realizarea interioară" sau „trecerea spre centru".

[3] F. Nietzsche, *op. cit.* Cele șapte peceți sau cântecul „Da și Amin".

omului modern care în decursul anilor se va accentua odată cu îngroșarea armurii tehnologice, adică setea de o experiență eliberatoare. Condiția umană devine insuportabilă. Existența este resimțită ca o închisoare. Catastrofele acumulate în prezentul veac nu au făcut altceva decât să ascută apetitul pentru transcendență. Numai că și psihologii o știu prea bine, întâlnindu-se în acest punct cu alchimiștii și cu misticii, orice naștere trebuie să fie precedată de o moarte. Bobul de grâu trebuie să putrezească pentru a rodi. Convulsiile epocii noastre pregătesc instaurarea unei ordini reînnoite. În universul interior, natura detestă vidul. A accepta imaginea nefardată a propriei nimicnicii este deja o lucrare creatoare. Din această clipă, deșertul se pregătește să dea iarăși flori.

Aș vrea să ilustrez afirmațiile printr-un vis. Subiectul se plimbă împreună cu familia, duminică după-amiaza, pe străzile cenușii și goale ale unui oraș. Nici vorbă de soare ori de verdeață. Stau de vorbă despre automobile, despre *Quatre-chevaux*.[1] Întreaga disperare a banalității cotidiene se regăsește aici. Atâta doar că orizontul nu este cu totul închis. Marea este aproape, dincolo de un dig. Brusc apele se însuflețesc, se albesc și trec peste zid, iar cel care visează aude o voce care explică înțelesul scenei, citând versurile unui antic grec:

Ti de tis? Ti d'ou tis?
Ce suntem? Ce nu suntem?
Omul e vis de umbră.
Dar când lumina zeilor apare,
Țâșnește scânteierea și evul de miere[2].

[1] Patru este, între altele, cifra pământului, deci a întregii lumi materiale (n.a.) [*Quatre-chevaux*, patru cai, mașina Renault 4CV, lansată în octombrie 1946, simboliza pe atunci revenirea păcii și a prosperității (n. tr.)].

[2] Pindar, *Pythicele*, VIII, versul 95 și următoarele. Remarcabil este că „vocea" trece sub tăcere începutul primului vers, grea exclamație a compasiunii pentru vremelnicia ființei omenești, *Epameroi* („Efemerilor!"), spre a pune accentul, fără îndoială, pe transfigurarea posibilă a existenței. Aici modalitatea este câștigarea unor